

FAJANS OCH PORSLIN

Porslinet härstammar från Kina som redan på 600-talet var framstående inom porslinstillverkning. Mycket tack vare de ostindiska kompaniernas omfattande import till Europa som inleddes på 1500-talet, fick svenskarna upp ögonen för det nya materialet. Den europeiska 1700-talsfajansen var ett försök att efterlikna det blåvita porslinet från Kina, som man inte klarade av att tillverka förrän runt mitten av seklet. De tre mest betydelsefulla fajans- och porslinsfabrikerna i Sverige genom tiderna är Rörstrand, Marieberg och Gustavsberg. Även om fajanstillverkningen representerar en kort period i det svenska konsthantverkets historia, har den lämnat stora avtryck. Åtskilliga är de såsniopor, terriner, prakturnor, brickbord och kakelugnar från Rörstrand och Marieberg som idag är samlarföremål.

RÖRSTRANDS KERAMIKFABRIK

Äldst är Rörstrands keramikfabrik som grundades i Stockholm 1726. Med hjälp av den tyske keramikern Johan Wolff tillverkade fabriken initialt fajans som är ett poröst, tennglaserat lergods. Framför allt tillverkades fajans med blå dekor för att efterlikna den som producerades i stora mängder i nederländska Delft. Under 1740-talet började man utveckla ett eget uttryck med svenska dekorer, såsom Nordstjärnemönstret av Christian Precht och Rehnska mönstret av Jean Eric Rehn. Exporten till närliggande länder såsom Tyskland, Danmark och Ryssland ökade och på 1760-talet upplevde Rörstrand en mycket gynnsam ekonomisk utveckling tack vare den stora efterfrågan på de rikt dekorerade fajanserna i klara färger. På 1820-talet inledde Rörstrand en omfattande tillverkning av flintgods efter engelsk förlaga, vilket resulterade i ytterligare en framgångsrik period i företagets historia. Två hundra år efter grundandet flyttades verksamheten till Göteborg. Därifrån flyttade man på 1930-talet vidare till Lidköping, där man fortsatte att producera många klassiska serviser fram till 2005, då produktionen lades ner.

MARIEBERGS PORSLINSFABRIK

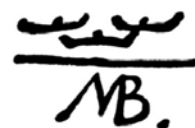
Marieberg grundades av tandläkaren Johann Ehrenreich 1758. Hans målsättning var att producera porslin, men planerna havererade när fabriken brann ett år efter öppnandet. Istället började man efter återuppbyggnaden att tillverka fajanser med färgstark och fantasifull dekor. År 1782 köptes Mariebergs porslinsfabrik av konkurrenten Rörstrand, som dock lade ner verksamheten sex år senare.

GUSTAVSBERGS PORSLINSFABRIK

År 1825 beviljade Kommerskollegiet tillstånd att uppföra en fabrik vid Gustavsberg på Värmdö utanför Stockholm, för tillverkning av "alla sorts Porcella-

Rörstrands kronstämpel, användes från 1884.

Mariebergs signatur användes 1769-88.

Gustavsbergs tryckta ankarstämpel, använd från 1920-till 1940-talet.

iner”. Produktionen utgjordes till största del av bruksföremål i flintgods. Till flintgodset användes lerblandningar från Tyskland av dålig kvalitet, varför föremålen ofta krackelerade eller gick sönder. När man på 1840-talet började använda sig av engelska råvaror ökade kvaliteten på flintgodset avsevärt. Tjugo år senare lyckades man producera benporlin som en av de första tillverkarna i Europa. Under 1900-talet kännetecknas produktionen på Gustavsberg av en innovativ formgivning, inte minst genom fabriken konstnärliga ledare Wilhelm Kåge och Stig Lindberg, som även initierade tillverkning av plastföremål. Gustavsbergs Porslinsfabrik ägs och drivs sedan 1996 av en grupp tidigare anställda.